

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) มีขั้นตอนและวิธีการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ศึกษาในนี้มีทั้งหมด 12,378 คน ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว จำนวน 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเด่น หมู่ที่ 2 บ้านห้วยไผ่ หมู่ที่ 3 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 4 บ้านทา หมู่ที่ 5 บ้านต้นโชค หมู่ที่ 6 บ้านสินชัย,บ้านสันติวนา,บ้านผาแดง หมู่ที่ 7 บ้านปง หมู่ที่ 8 บ้านปาง หมู่ที่ 9 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 10 บ้านใหม่หนองบัว และหมู่ที่ 11 บ้านถ้ำผาผึ้ง

2. ขอบเขตของโครงการวิจัย

2.1 *ขอบเขตด้านตัวแปร* ได้แก่ ต้นแปรต้น คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและการประยุกต์ใช้กิจกรรมศิลปะการแสดงและการต่อสู้ล้านนา ตัวแปรตามคือ เครือข่ายผู้สูงอายุที่เข้มแข็งทางด้านสุขภาพ กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพโดยผ่านการประยุกต์การแสดงและการต่อสู้ของล้านนา

2.2 *ขอบเขตด้านเนื้อหา* การศึกษานี้จะศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนานโยบายเพื่อการพัฒนาเครือข่ายความเข้มแข็งทางสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะการแสดงและการต่อสู้ของล้านนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายผู้สูงอายุในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการส่งเสริมสุขภาพในมิติต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ซึ่งจะทำให้การพัฒนาสุขภาพของชุมชนในมิติต่าง ผ่านกิจกรรมของเครือข่ายเกิดความเข้มแข็ง เป็นการพัฒนาสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุใน

2.3 *ขอบเขตด้านประชากร*

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรทั้งสิ้น 588 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นแกนนำ จำนวนทั้งหมด 50 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

Inclusion Criteria

1. เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ช่วยเหลือตัวเองได้อย่างคล่องแคล่ว
2. เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองบัวตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
3. สามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยได้ มีบุคลิกภาพและเป็นผู้นำที่ดี
4. เป็นผู้มีความจิตอาสา ทำงานเพื่อชุมชน

Exclusion Criteria

1. ผู้สูงอายุที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพและไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

2.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยเฉพาะในชุมชน ตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 13 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านเด่น หมู่ที่ 2 บ้านห้วยไผ่ หมู่ที่ 3 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 4 บ้านทา หมู่ที่ 5 บ้านต้นโชค หมู่ที่ 6 บ้านลินชัย,บ้านสันติวนา,บ้านผาแดง หมู่ที่ 7 บ้านปาง หมู่ที่ 8 บ้านปาง หมู่ที่ 9 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 10 บ้านใหม่หนองบัว และหมู่ที่ 11 บ้านถ้ำผาผึ้ง

2.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2560 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2561

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภทคือ

3.1.1 ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ข้อมูลเบื้องต้น ทั้งจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ปัญหาทางสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและพฤติกรรมสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุและเครือข่ายทางสังคมรวมถึงข้อมูลบริบทพื้นฐานของชุมชน จะศึกษา จากการสรุปบทเรียนของเทศบาลตำบลหนองบัว ข้อมูล RECAP/TCNAP และข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม รวบรวมขึ้นจากการจัดเวทีประชาคม การระดมพลังสมอง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ภาคสนาม เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาสุขภาพ ทุนและทรัพยากรในชุมชน พลังทางสังคม และวัฒนธรรม เช่น ผู้เชี่ยวชาญ แกนนำในการพัฒนา ภาควิชาที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพของชุมชน จุดอ่อนของชุมชน ตลอดจนกระบวนการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งทางสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุโดยกระบวนการมีส่วนร่วมและนวัตกรรมในท้องถิ่น

3.2 เทคนิคและวิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะใช้เทคนิคหลายๆ วิธีร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วน สมบูรณ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดเวทีระดมความคิดเห็น เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชน เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และค้นหาศักยภาพหรือพลังของชุมชน การประเมินผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลการวิจัยเชิงพื้นที่

2. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยนำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบก้อนหิมะ (Snowball Technic) เช่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรภาคประชาชน ตัวแทนผู้สูงอายุ พระในชุมชน เป็นต้น

3. ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง ที่สร้างแนวคำถามไว้เพื่อ ประเมินผลกิจกรรม และการวิเคราะห์ผลและปัญหาการใช้นวัตกรรมโดยชุมชน
4. ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง ที่สร้างแนวคำถามไว้ ประเมิน และติดตามผลการวิจัย

4. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในโครงการวิจัยนี้ได้แก่

- (1) แบบสัมภาษณ์ การวิจัยนี้จะใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยผู้วิจัยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า เกี่ยวกับคำถามความเข้มแข็งของเครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ
- (2) เวทีระดมความคิดเห็น การวิจัยนี้จะจัดเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์ SWOT เพื่อพัฒนา นโยบายสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายทางสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนและแนวทางการดำเนินการใช้นวัตกรรมที่ เหมาะสมในการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพให้เกิดความเข้มแข็ง รวมถึงกำหนดแนวทางการประเมินกิจกรรมของ ชุมชน
- (4) การสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินผลการดำเนินการ ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมและสรุป บทเรียน จำนวนทั้งหมด 3 ครั้ง
- (5) เทปบันทึกการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และแนวคำถามใน การจัดเวที ผู้วิจัยกำหนดขึ้นจากวัตถุประสงค์การวิจัย โดยกำหนดแนวคำถามไว้กว้างๆ เพื่อให้ได้ประเด็นตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการจัดเวที การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากที่ได้ข้อมูลที่ ถูกต้องและสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีตรวจสอบแบบ 3 เสา (Triangulation) เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จึงจะนำข้อมูลมาสรุป ตีความหมายและอภิปรายผลการศึกษา ข้อมูลต่างๆ ที่จะนำมาวิเคราะห์ได้แก่

-สถานการณ์สุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส รูปแบบเครือข่าย สุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุขาดความเข้มแข็ง ปัจจัยหนุนเสริมให้เกิด ความเข้มแข็งของเครือข่ายสุขภาพผู้สูงอายุ แนวทางการพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมการแสดงศิลปและการต่อสู้ ล้ำหน้า เพื่อส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายในพื้นที่

-การระดมทุนและทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนที่จะนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยให้ประสบผลสำเร็จและมีความคุ้มค่า

-ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนภายใต้การใช้นวัตกรรมการวิจัย โดยมีกระบวนการ ดังนี้คือ

- การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม
- การวิเคราะห์และจัดลำดับปัญหา
- การค้นหาล้างในชุมชนและการวางแผนการดำเนินกิจกรรม
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
- การติดตามและประเมินผลกิจกรรม
- การรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมในชุมชน
- การแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม

-การขยายผลการวิจัยในรูปแบบต่างๆ ทั้งนวัตกรรมวิจัย แผนชุมชนและนโยบายสาธารณะ หลังจากนั้นผู้วิจัยจะวิเคราะห์เงื่อนไขที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรืออุปสรรคของ การสังเคราะห์ ยุทธศาสตร์ในมิติต่างๆ เพื่อนำไปสู่การนำเสนอนโยบายหรือเป็นแนวทางในพัฒนาให้ชุมชนให้มีศักยภาพและมีทิศทางในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ เกิดพลังกลุ่มที่เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

6. ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้เวลาทั้งสิ้น 1 ปี ตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2560 ถึง 31 มิถุนายน 2561 โดยได้กำหนดแผนการดำเนินการวิจัยดังนี้

แผนการดำเนินการ/กิจกรรม	ปี 2560							ปี 2561					
	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
7. สร้างและทดสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อประเมินความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุในชุมชน		↔											
8. ประเมินบทบาท หน้าที่และความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุในชุมชน			↔		↔		↔		↔		↔		
9. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนานโยบายเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้สูงอายุในระดับตำบล			↔										
10. ดำเนินการพัฒนาเครือข่ายความเข้มแข็งทางสุขภาพของผู้สูงอายุ ผ่านกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ศิลปะการแสดงและการต่อสู้ล้านนา					←————→								
11. การติดตามและการหนุนเสริมการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายสุขภาพ โดยการใช้ศิลปะการแสดงและการต่อสู้ของล้านนาเพื่อการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุ (1)						↔							
12. การติดตามและการหนุนเสริมการใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายสุขภาพ โดยการใช้ศิลปะการแสดงและการต่อสู้ของล้านนาเพื่อการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุ (ครั้งที่ 2)										↔			

